

Catalunya: un mercat un xic saturat

per Teresa Mañà

Quin ha estat el panorama de la literatura infantil i juvenil catalana aquest darrer curs escolar? Si hem de fer cas de les respostes dels autors premiats publicades al número especial d'aquesta revista dedicat als premis, les opinions més aviat es poden resumir en una: varietat i quantitat amb una certa saturació del mercat en què cal destriar les bones obres. Tractarem de mostrar això al llarg d'aquestes pàgines.

Llibres amb premi

Els premis d'aquest any 2000 han estat, potser, un xic més aperturistes en relació als noms dels guanyadors, a la llista dels quals s'hi ha incorporat algun nom nou. A la llista dels veterans trobem Antoni Garcia Llorca, guanyador del Vaixell de Vapor amb *Ulisses, el corb* (La Galera), una versió de *L'Odissea* protagonitzada per corbs; Pau Joan Hernández, que va merèixer el Ramon Muntaner per *El pic de la Dama Morta* (Empúries), novel·la d'aventures i iniciació en què l'autor intenta també mostrar la vida i l'ambient en un barri obrer d'un jove aprenent de mecànic; Dolors Garcia Cornellà, que obtingué el Folch i Torres amb *La nit de les dues-centes mil llunes* (La Galera), relat en defensa dels gossos domèstics que abusa dels tòpics; Pasqual Alapont, autor més conegut al País Valencià, que guanya l'Edebé Juvenil, amb una divertida

TERESA DURAN, EL REI MAGÍ, CADÍ, 2000.

i sarcàstica història titulada *L'ovella negra* (Edebé)

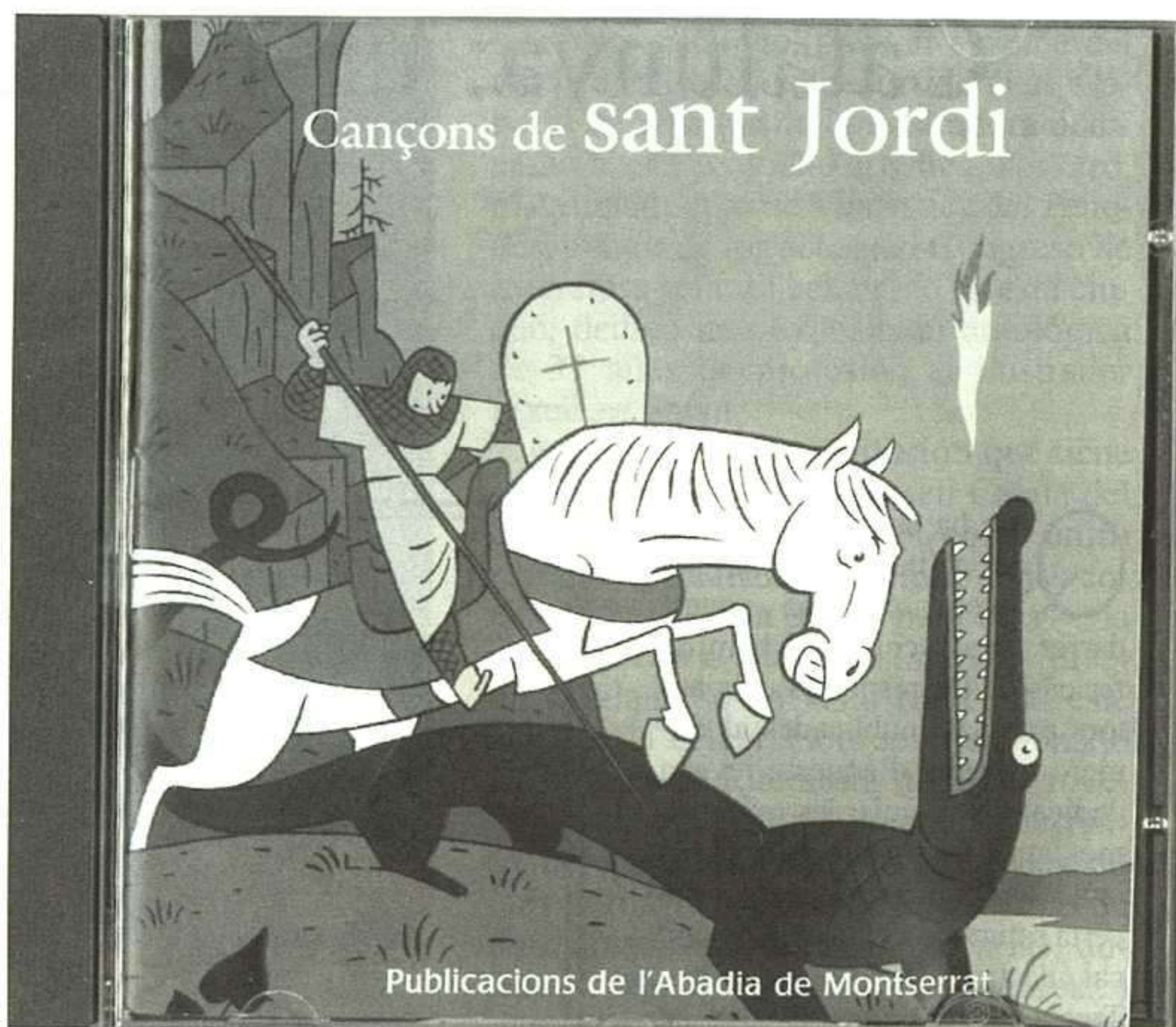
Altres autors s'han incorporat més recentment a la literatura in-

fantil i juvenil, encara que compten amb publicacions en altres camps. Es el cas de Jaume Pons, Premi Joaquim Ruyra, amb *Re-*

mant cap al sol (La Galera), on narra el viatge al voltant de l'illa de Menorca d'una parella de joves, que es converteix a la vegada en un viatge interior. Tomeu Vidal també escull les Illes per rememorar, en *Això era una era* (La Galera), la nostàlgia d'un passat rural, obra amb la qual obtingué el Premi Guillem Cifre de Colònia. Les novel·les d'intriga són un material que pot atreure els lectors joves: segurament, això explica que sigui el gènere predominant en moltes de les obres premiades: Xavier Bertran aconseguí el Premi Ciutat d'Olot amb *L'assassinat de la Xènia* (La Galera), amena i ben resolta; Jaume Copons va guanyar el Ferran Canyameres —l'únic premi específic de novel·la de intriga— amb *H. Bass. Un passat ocult* (Baula), thriller amb ambició de denúncia social; Manuel Valls va merèixer el Columna Jove per *Bob, Nick i Leo* (Columna), la narració trivial d'una accidentada estada en París; i Care Santos va guanyar el Gran Angular amb *Hot Dogs* (Cruïlla), obra que tracta el tema de les baralles de gossos. La procedència dels autors del món del guió, el cinema i el periodisme provoca en aquests darrers títols esmentats textos amb excés de diàleg i acció trepidant, garantia d'una lectura fàcil però anul·lació d'atmosferes i personatges.

Comentari apart entre els premis mereixen el Premi Apelles Mestres de contes il·lustrats i el Premi de l'Hospital Sant Joan de Déu per a textos que, posterior-

FRANCESC INFANTE, ZIG & ZAG. LES TISORES, LA GALERA, 2000.

ment, s'il·lustren per a ser publicats. El primer l'obtingué *Comemiedos* (Destino) —*Menjapors*, en l'edició catalana—, amb text de Jorge Zentner i il·lustracions de Tàssies, que transmeten amb força i sentiment la por que té el petit protagonista de la història a l'hora d'anar-se'n al llit; el segon fou per a Lluís Rius, autor del conte *Adormits* (La Galera), que narra el periple d'una nena de dalt a baix de l'escala de veïns tot buscant personatges de fantasia que l'ajudin a despertar els seus pares i que ha sigut il·lustrat amb inventiva, dinamisme i humor per Montse Ginesta.

Com a premis singulars cal esmentar el de poesia Guillem Viladot —l'únic per a aquest gènere i aquest públic?—, concedit a Núria Albó per *M'ho ha dit el vent* (Columna), editat en gran format, amb il·lustracions de Núria Giralt, i els de Crítica Serra d'Or que anualment concedeix aquesta revista a llibres ja editats. Aquest any en la catego-

ria infantil guanyà l'àlbum *Adormits*, ja comentat; el de categoria juvenil va recaure en la novel·la *El camí del far* (Edebé), de Miquel Rayó, un relat commovedor de les seqüeles de la Guerra Civil ambientat a Mallorca; i el premi per a llibres infantils de coneixements s'atorgà a la col·lecció de llibres de la ONG Intermón (*E d'escola, C de colors, S de solidaritat*) que mostren la vitalitat i l'escassetat de recursos dels pobles d'Àfrica negra, en uns preciosos àlbums d'imatges fotogràfiques.

Per celebrar els vuitanta anys de Joan Perucho, prestigiós escriptor català, Editorial Cruïlla va publicar *Nani i els itineraris de la zoologia fantàstica*, un llibre commemoratiu en el qual l'escriptor reelabora els paisatges i l'animalari fantàstic propi del seu món literari, acompanyats de les il·lustracions d'Arnau Ballester. Aquest llibre va rebre el primer Premi al millor llibre editat en la modalitat de llibres

infantils i juvenils que atorga el Ministerio de Educación, Cultura y Deportes.

Noves col·leccions i reedicions

Com ja és habitual, les noves col·leccions estan destinades als primers lectors. Una de les propostes més arriscades es Zig-Zag (La Galera), les històries mudes de dos pingüins creades per Francesc Infante i publicades anteriorment a la revista infantil *Cavall Fort*. Malgrat l'absència de text, el nivell d'abstracció i d'el·lipsis requereix maduresa intel·lectual; tot i així, resulta un material molt recomanable com a producte diferent i també excel·lent para practicar la lectura de la imatge. Amb un contingut més tradicional —doble pàgina d'imatge, cartoné i text de suport— es presenten *Els Bum Bum* (Publicacions de l'Abadia de Montserrat) que aposte, amb

els dibuixos de Luchini, per una il·lustració renovada amb un notable resultat. La bona factura es l'aportació positiva de la col·lecció *Marinila* i els *Seus Pollets* (Cruïlla) amb textos de A.M. Vidal i dibuixos d'Àngels Comella en què es presenten situacions quotidianes per tractar aspectes del comportament infantil. També la col·lecció *La Granota Lola* (Baula) tria per protagonista un animal —en aquest cas una granota— amb la qual identificar-se els lectors.

Altres col·leccions tenen protagonistes infantils. La col·lecció *El Menut* (La Galera), per a lectors a partir de 6 anys, té un bebè protagonista al qual s'han d'acostumar pares i germana. Traduïda del francès, té el valor afegit en els divertits dibuixos de Roser Capdevila. A la col·lecció *I Què?* (La Galera/Editors Associats), els protagonistes tenen alguna «cosa» diferent a la majoria: són grassonets, no els agrada el futbol, tenen un pare que fa les

feines de casa o pronuncien gaturalment la *r*. En tots els casos el «problema» rep un tractament positiu que ajuda a desdramatitzar la situació. A mig camí entre la ficció i els continguts escolars es troba la col·lecció Maticontes (Edebé), escrita i il·lustrada per diferents autors, i on es barregen els contes amb nocions bàsiques de matemàtiques.

Als lectors avançats, els podem oferir la col·lecció Caçadors de Monstres (Cruïlla), una sèrie escrita amb ofici per Andreu Martín e il·lustrada por Alfons López, que llença un avi i el seu net a la caça i captura de monstres famosos (Dràcula, Frankenstein) en uns relats humorístics i plens de referències cinematogràfiques. I també la col·lecció Mites (Cruïlla), traducció anglesa de versions reduïdes i adaptades de la mitologia grega, amb dibuixos de Tony Ross, que resulta fàcil i amena. Per altra banda, les incansables tres bessones de Roser Capdevila han generat una nova sèrie, «Una mirada al món» (Icaria/Intermón Oxfam/Cromosoma), que, a través de la popularitat d'aquests personatges, permet concienciar els lectors de problemes actuals com la immigració o el racisme.

Per als joves, la novetat es la col·lecció Mapamundi (Alba) que té l'objectiu de fer conèixer als adolescents altres geografies a través de relats d'aventures. El Nepal, Àfrica i El Salvador han estat fins ara els escenaris triats per a unes trames prou entretingudes. Pel que fa a l'oferta de clàssics reeditats, la col·lecció Nòmades del Temps (Edebé) s'incrementa en tres títols: *Històries extraordinàries*, *Miquel Strogoff* i *Huckleberry Finn*, que apareixen amb noves traduccions al català. També s'han editat de nou: *La volta al món en vuitanta dies* (La Magrana i La Galera), *Viatge al centre de la terra* (Columna), *Les aventures de Mowgli* (Vicens Vives) i *Cançó*

de Nadal (La Magrana), totes elles amb traduccions actuals que facilitaran la lectura d'aquests textos als joves.

Als amants del gènere de ciència-ficció, els recordem que s'ha reeditat *Jo, robot* (Proa), de Isaac Asimov, i als lectors insaciabls els suggerim la lectura d'un altre clàssic: *L'enamorat de l'Ossa major* (Quaderns Crema), de Sergiusz Piasecki, una novel·la d'aventures sobre l'amistat i la vida lliure que conté tots els ingredients per captivar els joves malgrat la quantitat de pàgines.

Entre les reedicions infantils, trobem *Sirenetes* (La Galera), col·lecció confegida a partir de textos i il·lustracions de l'antiga *La Sirena*, de la mateixa editorial que ara es presenten amb lletra manuscrita i majúscules. I retornen els títols de la sèrie «Quatre Estacions» (La Galera), llibres de petit format, de procedència italiana, amb belles estampes d'animals i textos informatius molt senzills i breus. Per als docents, es publiquen dues noves col·leccions complementaries destinades a facilitar la realització de representacions teatrals: *Tramoïeta i Tramoïa* (La Galera), adequades, respectivament, als darrers cursos de Primària i als primers de Secundària. Totes dues publicacions presenten la mateixa estructura que inclou, a més del text adaptat, consells sobre el vestuari i l'escenografia.

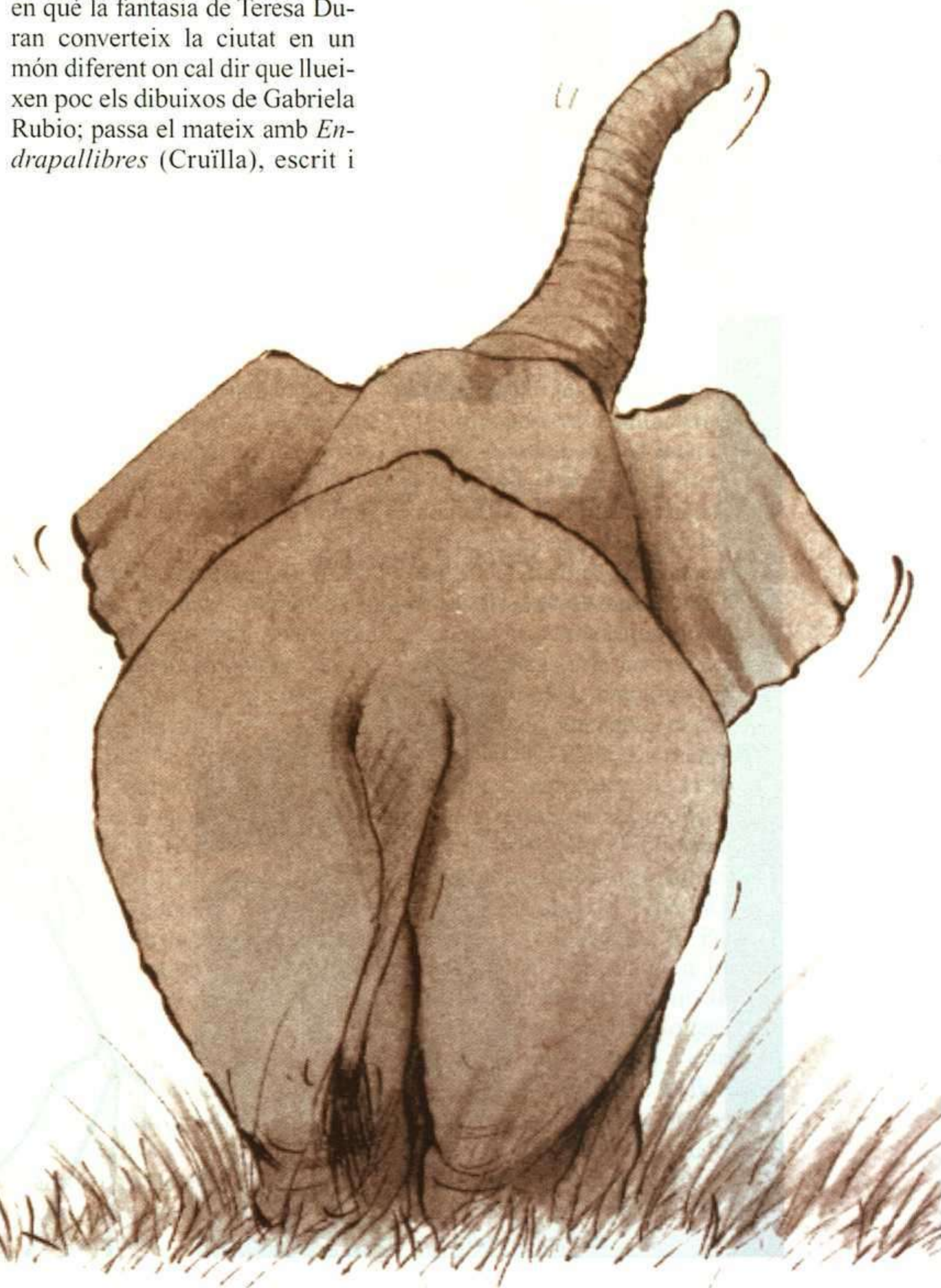
Contes, novel·les i CDs

Entre les novetats per als primers lectors hem seleccionat *El rei Magí* (Cadí), de Pep Tort, que ens recita la història d'un rei que no menjava formatge, acompanyat de les il·lustracions de Teresa

Duran, que reforcen l'oralitat del text; *Vull escriure un conte* (Edebé), escrit e il·lustrat per Mercè Arànega, que expressa el desig d'escriure d'una nena; de Joan de Déu Prats, destaquem *Nit de reis* (Edebé), una paràbola moderna del rei Baltasar que troba tota mena de dificultat en el seu viatge a Europa a causa del seu color, i *El senyor Guerra i la senyora Pau* (Edebé), de tema pacifista. Especialment recomanable per original es *Secrets de la selva fosca* (Cruïlla), un conte en què la fantasia de Teresa Duran converteix la ciutat en un món diferent on cal dir que llueixen poc els dibuixos de Gabriela Rubio; passa el mateix amb *Endrapallibres* (Cruïlla), escrit i

il·lustrat por Lluís Farré, on la història de la protagonista golafrer que no para de menjar llibres manca d'espai per a la vistosa proposta gràfica.

Els lectors avançats disposen d'alguns reculls de contes: Joan Armangué presenta a *La barca fantasma i altres contes* (Publicacions de l'Abadia de Montserrat), amb una barreja d'ironia i absurd, contes aptes per a petits i grans; Miquel Messeguer publi-

FRANCESC ROVIRA, VIATGE PER L'ÀFRICA, BARCANOVA, 2000.

ca *No sé si dir-ho sabré* (Barcanova), deu contes que traspuen tendresa i humor; i Alegria Julià ha escrit *Contes numèrics una mica histèrics* (Alfaguara/Grup Promotor), un recull que té números per protagonistes.

En el gènere de narracions realistes destaca Joaquim Carbó amb *La gorra* (La Galera), un breu relat on s'explica amb sentiment, però sense sentimentalismes, la malaltia d'una nena. En les narracions de fantasia, Eduard Márquez aconsegueix ser original malgrat les bruixes i fades que ronden per *Els somnis de l'Aurèlia* (Cruïlla), que gaudeix a més d'una il·lustració de coberta de Cristina Losantos del tot inquietant. Per a la franja de 10 a 12 anys, res millor que la saga del popular Harry Potter,

però en la producció en català podem esmentar un títol singular: *Viatge a l'Àfrica* (Barcanova), amb il·lustracions de Francesc Rovira, on Josep Ramon Bach conjuga petites històries, poemes i diàlegs.

En la novel·la juvenil hi trobem molta varietat de gèneres. Gabriel Janer Manila ha publicat *Samba per a un «menino da rua»* (Edebé), un relat dur i poètic sobre els nens brasilers; Mercè Rivas denuncia, en *Els somnis de la Nassima* (La Galera), el regim talibán que suporten les dones, suavitzat amb alguns tocs fantàstics; Andreu Sotorra, a *La filla del ral·li* (La Galera), reeditada recentment, narra la història d'una noia, filla de pare senegalès i mare catalana, que busca els seus orígens; Jaume

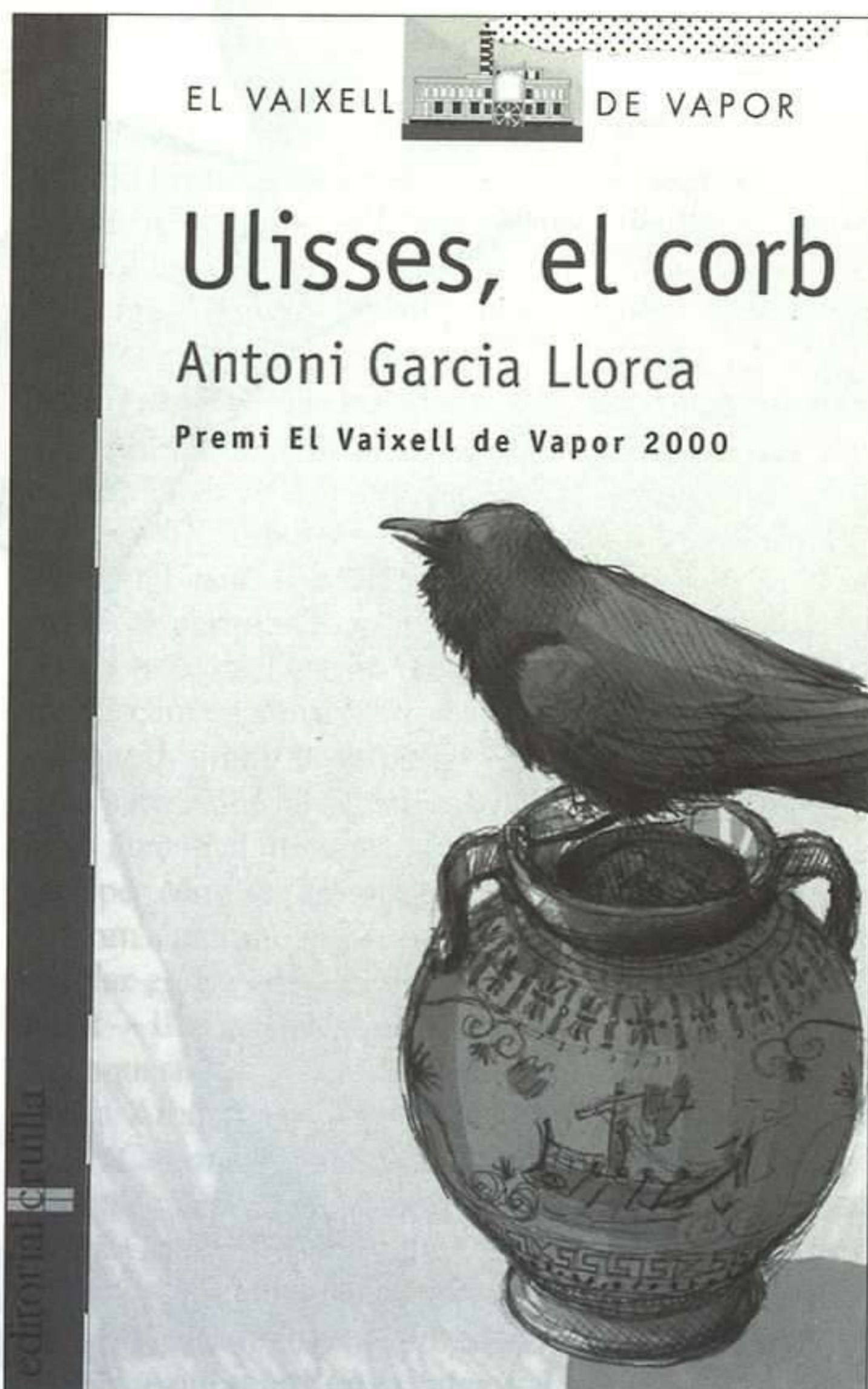
Copons fa la crònica, a *Set dies* (Empúries), d'una setmana de la vida del jove Pol; Pere Morey ens conta, a *El sol mai no es pon sobre els meus fills* (La Galera), la pèrdua de les colònies espanyoles amb la veu de dos germans soldats, una a Filipines i l'altra a Cuba. Josep Vallverdú, després del seu tercer volum autobiogràfic —*Demudat i a les golfes*, dedicat als anys d'infantesa— ens ofereix una nova novel·la d'aventures, *El patró Gombau* (Pagès Editors), ambientada a finals del segle XIV i escrita amb l'estil àgil que el caracteritza.

El gènere d'intriga abunda: *Amics de mort* (Cruïlla), d'Emili Teixidor sobre un segrest amb rerefons polític; *Els crims del desig* (La Galera), de Marina Rubio, d'assassinats i relacions fami-

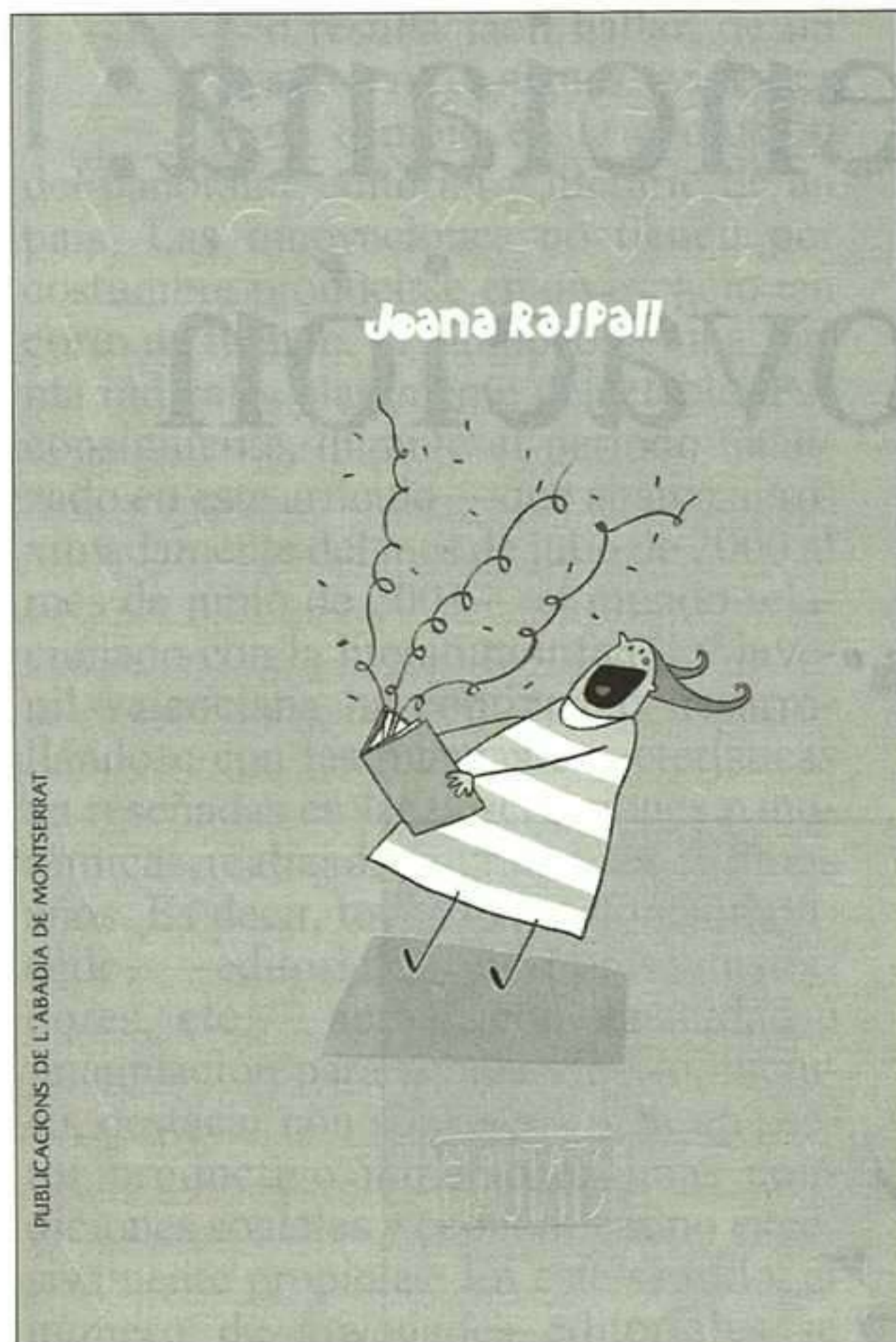
liars, que desemboca en un desenllaç sorprenent; i *Un cadàver per sopar* (Columna), d'Olga Xirinacs, ambiciosa i ben resolta novel·la de gènere que sobresurt entre altres. La intriga també plana a la novel·la de Pau-Joan Hernández, *Els cosacs de l'autopista* (Empúries), encara que el viatge que proposa als seus protagonistes, des de Dinamarca fins Catalunya a través de les autopistes europees, per posar-se en contacte amb els supervivents d'una catàstrofe científica sigui sobretot una aventura futurista. A les noies segur que els agradarà, *El diari lila de la Carlota* (Empúries), que marca la retrobada de Gemma Lienas amb les fans de la Carlota, aquesta vegada amb un simulacre de diari personal que invita a reflexionar sobre la situació femenina.

Alguns llibres, a més de la lectura individual per part del nen, són també un bon material per a l'aula. D'aquest tipus trobem, per una banda, els llibres de poemes com *Serpentines de versos*, de Joana Raspall; i *Retalls poètics*, de Lola Casas, ambdós editats per Publicacions de l'Abadia de Montserrat; i *Els viatges de Joan Esquenadret* (La Galera), de Gianni Rodari, poemes que descriuen personatges increïbles i fantàstics. Per altra, tenim llibres que conjuguen la informació i la ficció, com els títols *El falcó i el falconer*, de Josep M. Picas; i *La cua de la vibria*, de Maria Enrich, de col·lecció Cercavila (Vilatana CB), obres que es proposen la recuperació de les tradicions locals i afegeixen al conte propostes de treball; o el llibre d'art sobre el pintor Antoni Tàpies, *Bon dia, senyor Tàpies!* (Serres), que combina el text i la imatge per iniciar els nens en l'obra d'aquest artista.

Els contes en format de CD-ROM o en CD són la major novetat, pel que fa a presentació, i proliferen —com es de suposar— en les dates nadalenes,

RAMON ROSANAS, CONTES NUMÈRICS UNA MICA HISTÈRICS, ALFAGUARA/GRUP PROMOTOR, 2001.

ALFONS LÓPEZ, COM VAM CAÇAR DRÀCUJA, COLUMNA, 2000.

quan cal trobar imperativament objectes de consum: la literatura vestida d'imatge i/o so pot captar un major segment de públic que el tradicional llibre imprès. Aquestes han estat algunes de les propostes: *La lluna d'en Joan* (K-INDústria cultural), un doble CD preparat per Carme Solé Vendrell, amb contes propis i d'altri, narrats per diferents personatges populars (Pep Guardiola, exjugador del Barça) o actors, tots ells amb música composta per a l'ocasió; *Poesies i cançons de Sant Jordi* (Publicacions de l'Abadia de Montserrat), publicat com llibre amb un CD d'acompanyament que inclou els textos musicats; *Rovelló*, el gosset creat per Josep Vallverdú, que ha donat peu a una sèrie de televisió i altres productes de marketing derivats (quaderns per pintar, per exemple), també s'ha presentat amb un àlbum i un CD que conté les cançons de la sèrie; *La casa per la finestra* i *Les mil i una nits* (Combel) contenen les

cançons de dos originals espectaculars musicals del grup Rose-land, que val la pena veure en directe. Darrerament, ha aparegut *Una ma de contes*, un CD recopilatori d'un programa radiofònic de l'emissora Catalunya Cultura de narracions per als oients infantils. L'edició en CD inclou un petit llibre que comenta els contes enregistrats.

Estudis i divulgació

Pel que fa als estudis, cal esmentar la monografia de Montserrat Castillo, *Lola Anglada o la creació d'un paradís propi* (Meteor), obra exhaustiva on l'autora amplia amb detall aspectes de la il·lustradora apuntats en anteriors treballs. L'interès per la il·lustració infantil s'ha posat de manifest en dues exposicions. Per una banda, l'exposició que l'Ajuntament de Barcelona va organitzar sobre Carme Solé Vendrell. La mostra, juntament

amb un complet catàleg, posava a l'abast del públic el recorregut vital i professional de 30 anys de la il·lustradora dedicats a aquesta activitat artística. Per altra, l'Ajuntament de Vilafranca del Penedès, dins dels actes del Congrés de Literatura Infantil celebrat en aquesta ciutat, va dedicar una exposició antològica de 37 anys de professió a l'il·lustrador Francesc Salvà.

Malgrat la poca difusió que segueix tenint la literatura infantil i juvenil catalana —es manté *Faristol*, la revista del Consell Català de Llibres per a Infants i Joves i algunes col·laboracions regulars en la premsa periòdica— la seva presència s'ha vist reforçada amb la celebració de l'esmentat II Congrés de Literatura Infantil i Juvenil Catalana celebrat el passat mes de maig amb la participació de més de dues-centes persones de tots els àmbits professionals (bibliotecàries, docents, editors, autors, il·lustradors...). Una trobada on,

més que per les ponències i taules rodones, va resultar interessant la participació i l'intercanvi d'opinions entre els diferents col·lectius compromesos en defensar el foment de la lectura infantil i la qualitat de la literatura infantil i juvenil. Amb ocasió del congrés es convocaren dos premis destinats a la investigació i divulgació de la literatura infantil i juvenil catalana: el Premi Aurora Díaz-Plaja, anomenat així en reconeixement de la feina duta a terme durant molts anys per la infatigable bibliotecària-escriptora-periodista i patrocinada per la Caixa del Penedès, per a articles publicats; i el Premi Rovelló, en homenatge a Josep Vallverdú. Aquest premi, dotat per l'Ajuntament de Mollerussa (Lleida), es per a obres d'estudi i investigació inèdites. Felicitem les institucions per aquesta iniciativa que, no dubtem, ajudarà a fomentar el coneixement i la difusió de la literatura infantil i juvenil en català. ■